

Маслова О.В.
начальник відділу роботи з кадрами
прокуратури Дніпропетровської
області, старший радник юстиції

ЗДІЙСНЕННЯ ВПЛИВУ НА ПРОКУРОРА ЯК ЗАГРОЗА ЙОГО НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Законом України «Про прокуратуру» [1] встановлено, що органи державної влади, органи місцевого самоврядування, інші державні органи, їх посадові та службові особи, а також фізичні та юридичні особи і їх об'єднання зобов'язані поважати незалежність прокурора та утримуватися від здійснення у будь-якій формі впливу на прокурора з метою перешкоджання виконанню службових обов'язків або прийняття ним незаконного рішення.

Межі обґрунтованої критики діяльності прокурора визначаються з урахуванням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини [2].

Забезпечення незалежності прокурорів передбачає існування гарантій від незаконного політичного, матеріального чи іншого впливу на прокурора щодо прийняття ним рішень при виконанні службових обов'язків.

Закон передбачає, що здійснюючи функції прокуратури, прокурор є незалежним від будь-якого незаконного впливу, тиску, втручання і керується у своїй діяльності лише Конституцією та законами України. Дане положення означає, що всі рішення в межах реалізації покладених на них повноважень прокурори приймають на основі свого внутрішнього переконання, керуючись об'єктивною оцінкою фактичних даних і вимогами Конституції та законів України. При цьому забороняється незаконний вплив, тиск, втручання у діяльність прокуратури.

Під поняттям «вплив» на прокурора слід розуміти здійснення протиправної, такої, що суперечить закону, дії, яку певний орган чи особа виявляє стосовно прокурора.

«Втручання» у діяльність прокурора – самочинне зайняття справами прокурора, прийняття активної участі у них з боку сторонніх осіб. Під поняттям «тиск» на прокурора означає насильство над волею, переконанням прокурора, здійснення примусу щодо нього.

Незалежність від вказаних протиправних дій (явищ) означає, що прокурор виконує покладені на нього повноваження, незважаючи на дії, погляди іншої особи або на певні обставини, створені нею.

Як зазначалось раніше, Закон України «Про прокуратуру» зобов'язує всіх учасників правовідносин поважати незалежність прокурора та утримуватися від здійснення у будь-якій формі впливу на прокурора з метою перешкоджання виконанню службових обов'язків або прийняття ним незаконного рішення. Таким чином, для забезпечення незалежності прокурорів від зазначених суб'єктів вимагається здійснення наступних дій:

а) повага до незалежності прокурорів, яка являє собою почуття шани, прихильне ставлення до прокурорів, що ґрунтується на визнанні їхніх заслуг, високих позитивних якостей прокурорської діяльності і професійних якостей прокурорів;

б) пасивна поведінка, яка полягає в утриманні від здійснення у будь-якій формі впливу на прокурора з метою перешкодження виконанню службових обов'язків або прийняття ним незаконного рішення.

Вказівка на спеціальну мету такого впливу, що робить його протиправним, а саме: а) перешкодження виконанню прокурором службових обов'язків або б) прийняття ним незаконного рішення, конкретизує межі дозволеного впливу на прокурора. Так, зазначені суб'єкти мають право вимагати від прокурора реалізації покладених на нього повноважень, виконання службових обов'язків, але лише в межах закону. Натомість перешкодження у виконанні обов'язків, тобто штучне створення перепон, завад, встановлення заборон для реалізації прокурорами покладених на них повноважень, а також здійснення сприяння прийняття рішення прокурором, яке виходить за межі його компетенції або суперечить вимогам закону чи внутрішньому переконанню прокурора тощо, є протиправним і забороняється.

Вплив на прокурора може полягати у конкретних діях, спрямованих на перешкоду виконанню ним службових обов'язків або для того, щоб добитися прийняття незаконних рішень. Вплив може проявлятися в умовлянні, шантажуванні потерпілого, погрозі відмовити у наданні законних благ, а також у будь-якій іншій формі. Умовляння – це наполегливі прохання про вчинення чи не вчинення будь-яких дій, що полягають у невиконанні потерпілим своїх службових обов'язків або прийнятті незаконних рішень. Це прохання може супроводжуватись обіцянками про надання певних майнових чи немайнових благ, переваг, пропозицій хабара. Проте прохання батьків або інших родичів правопорушника щодо прийняття прокурором рішення в інтересах цього правопорушника не утворює складу такого злочину. Шантажування може здійснюватися шляхом погрози розголосити відомості, які потерпілий бажає зберегти в таємниці. Іншими формами впливу може бути позбавлення певних благ, переваг, втручання в особисте життя, застосування насильства тощо.

Якщо вплив на прокурора здійснюється шляхом погрози вбивством, насильством, погрози знищенням чи пошкодженням майна щодо самого прокурора або його близьких родичів, або шляхом застосування насильства, то вчинені протиправні діяння підлягають додатковій кримінальній кваліфікації за відповідними статтями Кримінального кодексу України [3]. Такі злочини будуть вважатися закінченим з моменту застосування впливу у будь-якій формі на прокурора.

Слід зазначити про важливу роль засобів масової інформації в побудові громадянського суспільства та правової держави. Проте іноді критика діяльності прокуратури у ЗМІ переростає в незаконну, а свобода виражень переходить у незаконний тиск на прокурора, який може виражатись у різних висловлюваннях на адресу прокурора, критики, наріканнях і т.д. З метою забезпечення незалежності прокурорів від подібного впливу Законом «Про прокуратуру» введено поняття «межі обґрунтованої критики діяльності прокурора», які мають визначатися з урахуванням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики ЄСПЛ. У даній сфері необхідно керуватися положеннями ст.10 Конвенції, згідно з якими кожний має право вільно висловлювати свої думки, що включає в себе свободу отримувати і поширювати інформацію та ідеї без будь-якого втручання з боку публічної влади. Здійснення цих свобод, що накладає обов'язки і відповідальність, може бути пов'язане із певними формальностями, умовами, обмеженнями і санкціями, які передбачені законом і необхідні в демократичному суспільстві в

інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або суспільного порядку, з метою попередження заворушень та злочинів, для охорони здоров'я і моральності, захисту репутації або прав інших осіб, попередження розголошення інформації, отриманої конфіденційно, або забезпечення авторитету і неупередженості правосуддя.

Отже, впровадження європейських стандартів у діяльність прокурора, забезпечення незалежності прокурорів передбачає існування гарантій від незаконного політичного, матеріального чи іншого впливу на прокурора. Всі учасники правовідносин зобов'язані поважати незалежність прокурора та утримуватися від здійснення у будь-якій формі впливу на прокурора з метою перешкоджання виконанню службових обов'язків або прийняття ним незаконного рішення. Задля попередження випадків незаконного тиску на прокурора у формі негативних висловлювань або критики на адресу прокурора висловлених у ЗМІ, законодавцем введено поняття «межі обґрунтованої критики діяльності прокурора».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року №1697-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини від 1950 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року №2341-III // Відомості Верховної Ради України.–2001. – №25. – Ст.375з наступними змінами.

Матіск Л. Г.

прокурор відділу прокуратури області, прокуратура Тернопільської області,
здобувач Національної академії прокуратури України
Науковий керівник: професор кафедри підтримання державного
обвинувачення Національної академії прокуратури України,
к.ю.н., **Єні Олена Василівна**

ВПЛИВ ФЕНОМЕНУ РІВНОПРАВНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ УЧАСНИКІВ СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ В КПК УКРАЇНИ

Ідея всезагальної рівності виникла в давні часи. Її суть полягає в тому, що всі люди від народження як вільні, так і рівні. У Біблії творець визнає людське життя та рівність найціннішим скарбом у світі. Велика ідея природи рівності віками закладалась у конституціях багатьох правових держав, а в ХХ столітті була виведена на міжнародно-правову арену. 10 грудня 1948 року Генеральною асамблеєю ООН затверджена та проголошена Загальна декларація прав людини, яка стала фундаментом для подальшого утвердження, розвитку, конкретизації ідеї рівності, розширення переліку та деталізації механізму забезпечення прав людини і громадянина практично в усьому цивілізованому світі. Черговим свідченням визнання та поваги до прав і свобод кожної людини